

Buket KARATURHAN¹
Tolga ŞEVİK²
Özlem YILDIZ¹

Yetiştirici Birliklerinin Tarımsal Kalkınmaya Etkileri Üzerine Bir Araştırma: Edirne Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği Örnek Olayı

A Research on the Effect of Breeders' Association on Agricultural Development : Case of Edirne Cattle Breeders' Association

¹Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 35100 Bornova-İzmir/Türkiye

e-posta: buket.karaturhan@ege.edu.tr

² TC Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Lalapaşa İlçe Müdürlüğü, Lalapaşa- Edirne/Türkiye

Alınış (Received):24.04.2014

Kabul tarihi (Accepted): 06.05.2014

Anahtar Sözcükler:

Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği,
Kalkınma, Örgütlenme

Key Words:

Cattle Breeders Association,
Development, Organization

ÖZET

Günümüzde çağdaş toplum olabilmenin önemli göstergelerinden biri ortak davranışta bulunma yani örgütlenmedir. Bunun için de örgütlenme, özellikle tarımın ve kırsal topluluğun kendi kendine yardım edebilmesinde, kalkınmasında önemli işleve sahiptir. Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'deki önemli üretici örgütlerinden biri olan yetiştirici birliklerinin tarımsal kalkınmadaki yerini ve etkisini, Edirne Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği Örnek Olayı ile ortaya koymaktır. Çalışmanın orijinal nitelikli verileri Edirne Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine üye olan yetiştiriciler arasından gayeli olarak seçilen 100 yetiştirici ile yüz yüze görüşerek toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Birlik üyeleri en çok süt desteğinden yararlanmaktadır. Genç ve daha fazla sağmal ineğe sahip olan üreticiler süt desteklemelerini yeterli bulmaktadır. Ayrıca, işletme büyüklüğü, eğitim seviyesi ve sahip olunan hayvan sayısı arttıkça birliğe üye olmanın ekonomik olarak avantaj olduğunu düşünenlerin oranı artmaktadır. Bununla birlikte, sahip olunan hayvan sayısı ve işletme büyüklüğü arttıkça birliğin yayım çalışmalarından ve faaliyetlerinden memnuniyetin arttığı belirlenmiştir.

ABSTRACT

Nowadays, one of the most important indicators of contemporary society is the common behavior in other words organization. For this, the organization has an important function in helping and development of rural communities and especially agriculture. The main purpose of this study is to reveal the importance and impacts of Turkey's major producer organizations growers' associations on agricultural development, at the case study of Edirne Case with Cattle Breeders' Association. The data of the study were collected from purposely selected 100 growers who are members of Edirne Cattle Breeders Association by face to face interviews. According to the findings, the members of the Association are eligible the most for support from the milk. Producers having young and more dairy cows found supports for milk sufficient. In addition, the number of respondents, who believe being union members has economic advantages, is increasing with firm size, education level, the number of animals. It is also found that satisfaction for extension work and activities of the association is increasing with the number of animals owned and firm size.

GİRİŞ

Tarım ve gıda sektörü sahip olduğu özellikler nedeniyle ülke ekonomisindeki önemini korumaktadır. Ancak, sektörün gelişimini etkileyen yapısal sorunlar rekabet gücünün arzulanan düzeye erişmesini engellemektedir. Sektörün güçlü konuma getirilmesi örgütsel yapının güçlendirilmesine ve kısa zamanda çözümler üretilmesine bağlı bulunmaktadır. Nitekim tarımda gelişmiş AB ülkelerinin rekabet gücünü arttıran unsurların başında örgütsel yapının güçlü olması gelmektedir.

Günümüzde çağdaş toplum olabilmenin önemli göstergelerinden biri ortak davranışta bulunmak yani örgütlenmektir. Örgütlenme; kalkınmanın tüm toplum kesimlerini ve sektörlerini kapsayan bir biçimde gerçekleşmesini, refahın dengeli paylaşımını sağlamasını, kaynaklara erişimi kolaylaştırmasını, ortak davranış sergilemesini ve yönetimlere katılma gibi demokratik değerleri ve davranışları kapsamaktadır. Bunun için de örgütlenme, özellikle tarımın ve kırsal topluluğun kendi kendine yardım edebilmesinde, kalkınmasında önemli işleve sahiptir (IRFO, 2008).

Dünyada, hayvancılık sektöründe örgütlenme çabaları oldukça eskilere dayanmaktadır. Ancak sektörde örgütlenme çabalarının daha çok ıslah ve soykütüğü çalışmaları ile verim kayıtlarının tutulması üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca, bu çalışmalarda ABD, Almanya, İsviçre, İngiltere ve Danimarka gibi ülkelerin öne çıktığı bilinmektedir. Bugün üstün verimli ırklar olarak kabul edilen birçok ırkın orijininin bu ülkelere dayanmasının yanı sıra, bugünkü üstün verim düzeylerinin, söz konusu ülkeler tarafından bu ırklar için uzun yıllardır yapılan ıslah, soykütüğü ve verim kayıtları çalışmalarının sonuçları olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Saçlı, 2007).

Türkiye’de Cumhuriyetin ilanından bugüne kadar geçen süreçte hayvan yetiştiricilerinin örgütlenmesi konusunda istenilen düzeylere erişilemediği söylenebilir (Çetin, 1997, Kaymakçı, 2000). Türkiye’de, kamunun dışında hayvan yetiştiricilerinin ekonomik ve teknik örgütlenmesine yönelik girişimlerin sınırlı düzeyde kaldığı görülmektedir. Zira, ekonomik anlamda tarımsal amaçlı kooperatiflerin hayvansal üretim ve pazarlamadaki payı oldukça düşüktür (Çıkın ve ark., 1997). Hayvan yetiştiricilerinin tür yada ırk bazında bir araya gelerek yüksek verimli hayvanlar elde etmek için oluşturdukları organizasyonlardan biri de damızlık yetiştiricileri birlikleridir. Damızlık Süt Sığırı Yetiştiricileri Birliği (DSYB) hizmetleri hakkında

yönetmelik 1995 yılında yürürlüğe girmiş olup 2000 yılında da Tarım Bakanlığı ile birlikte “Ön Soy Kütüğü Projesi”ne başlanmıştır (Kumlu, 2000; Pekel ve Ünalın, 1997). Böylece; uzun yıllar ihmal edilen üretici kesimi 1995 yılında Damızlık Sığırı Yetiştiricileri İl Birlikleri, 1998 yılında ise 16 İl Birliği bir araya gelerek üst örgütü olan Türkiye Damızlık Sığırı Yetiştiricileri Merkez Birliğini kurmuştur (DSYMB, 2014).

Bu birlikler, gelişmiş ülkelerde kendi üyeleri tarafından yetiştirilen hayvanlara ait çeşitli verim denetimleri yaparak soy kütüğü kayıtları düzenlemektedirler (Çetin,1997). Islah edilerek birim başına verimleri arttırılmış olan hayvanlar, yetiştiricisine daha fazla kazandırdığı, devletinde ıslahı ve ıslah edilmiş hayvanları destekleyerek tarımın kalkınmasına katkıda bulunduğu görülmüştür. Gelirinin arttığını gören yetiştiricinin standartlara göre yetiştiricilik yapmaya çalışarak hayvancılığı geliştirdiği ve tarım kesiminin yaşam standartlarını arttırdığı görülmektedir. Bu artışın en önemli sebebi yetiştirici birliklerinin tarımdaki kalkınmaya yaptığı olumlu etki denilmektedir.

Yetiştirici birliklerinin yoğun çabası ve baskısıyla Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hayvancılığa verilen destekler yeniden düzenlenmiş olup, hayvancılığı koruma ve geliştirme amacı güdülmüştür. Bu çerçevede hayvancılığa verilen desteklerin parasal değeri, hayvancılık destekleri bütün olarak alındığında 2002 yılında 83 milyon TL iken, 2006 yılında 678 milyon TL’ye ve 2010 yılında 1,158 milyar TL, 2012 yılında ise 2,183 milyar TL olarak gerçekleşmiştir (Genç, 2013, DSYMB, 2014). Diğer Katkılar, pazarlama, girdi temin, kalite, suni tohumlama, sağlık hizmetleri, eğitim yayım, haberleşme, üretim ve sosyal dayanışma açısından katkıları olarak özetlenebilir. (DSYMB, 2014).

Çalışmanın temel amacı, yetiştirici birliklerinin tarımsal kalkınmadaki yerini ve etkisini, Edirne Damızlık Sığırı Yetiştiricileri Birliği Örnek Olayı ile ortaya koymaktır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışmanın orijinal nitelikli verileri Edirne Damızlık Sığırı Yetiştiricileri Birliğine üye olan üreticilerle yüz yüze görüşerek toplanmıştır. Anket çalışması Eylül 2007 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Görüşülecek yetiştiriciler, Edirne Damızlık Sığırı Yetiştiricileri Birliği üye listesinden yetkililerin verdiği bilgilere ve kayıt tarihinin eskiliğine göre gayeli olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede toplam üye sayısı olan 475 yetiştiriciden gayeli olarak seçilen 100 yetiştirici ile görüşülmüştür (Çizelge1).

Çizelge 1. Anket çalışmasının yürütüldüğü ilçeler, köyler ve görüşülen yetiştirici sayıları

Table 1. Districts and villages in which was survey conducted and number of interviewed growers

İlçeler	Görüşülen Yetiştirici Sayısı
Merkez (Merkez, Yeniimaret, Yıldırım, Karaağaç, Musabeyli, Hacumur, Demirhanlı, Karayusuf, Hasanağa, Tayakadin, Karakasım, Orhaniye, Büyükdöllük, Elçili, Sazlıdere, Iskenderköy, Köşen, Bosnaköy, Yolüstü)	53
Havsa (Merkez, Osmanlı, Musulça, Arpaç, Oğulpaşa, Hasköy)	22
Süleoğlu (Merkez, Büyükgördeli, Yağcılı)	10
Lalapaşa (Merkez, Doyran, Hanlıyenice)	7
Uzunköprü (Merkez, Çöpköy, Kircasalih)	8
Toplam	100

Yetiştiricilerden veri toplanırken kullanılan soru formlarında yetiştiricilerin kişisel özellikleri, birliğin işletme sahiplerine ekonomik katkıları, işletmede desteklemelerden yararlanma, işletmelerde sütün pazarlanması, birliğin faaliyetleri gibi bölümler bulunmaktadır. Anket yardımıyla toplanan veriler; ortalamalar, frekans dağılımları, yüzdeler ve khikare testi kullanılarak analiz edilmiş, çizelge ve grafikler yardımıyla gösterilmiştir.

İkincil nitelikli veriler ise; konu ile ilgili çeşitli çalışmalardan, tezlerden, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına ait istatistik verilerden, çeşitli internet sitelerinden, Edirne Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'nin faaliyet raporlarından sağlanan bilgilerden oluşmaktadır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Edirne, Marmara Bölgesi'nin Trakya kısmında yer almaktadır. Güneyinde Ege denizi, kuzeyde Bulgaristan, batıda Yunanistan, doğuda Tekirdağ, Kırklareli ve Çanakkale illeri ile çevrilidir. Edirne, 6 098 kilometrekarelik yüzölçümüne sahip olup, il topraklarının % 61'i tarıma elverişlidir. Edirne ilinde toplam sığır sayısı 2012 yılı itibarıyla 165225 baştır (TUIK; 2013).

Üreticilerin kişisel özellikleri

Görüşülen işletme sahiplerinin yaş aralıkları en genç üyenin yaşı baz alınarak on yıllık dilimlerde şekillenmiştir. Buna göre işletme sahiplerinin %13'ü 25-35 yaş arasında, %38'i 36-45 yaş arasında, %24'ü 46-55 yaş arasında, %19'u 56-65 yaş arasında, %6'sı ise 65 yaş ve üzerindedir. İşletme sahiplerinin eğitim durumlarına bakıldığında en büyük payı %70 ile lise mezunları almaktadır. Bunu %19'luk payla ortaokul mezunları izlemektedir. İlkokul mezunlarının oranı %7 iken, üniversite mezunlarının oranı %4'tür (Çizelge 2).

İşletme sahiplerinin %99'unun erkek, %1'inin kadın olduğu görülmüştür. Bu durum erkeklerin çoğunluğuna rağmen kadınlarında hayvancılık sektöründe aktif rol oynayabileceğini göstermektedir.

Çizelge 2. Yetiştiricilerin kişisel özellikleri

Table 2. Characteristics of the growers

	Üretici Sayısı	Yüzde
Yaş		
25-35	13	13,0
36-45	38	38,0
46-55	24	24,0
56-65	19	19,0
65 ve üstü	6	6,0
Toplam	100	100,0
Eğitim Durumları		
İlkokul	7	7,0
Ortaokul	19	19,0
Lise	70	70,0
Üniversite	4	4,0
Toplam	100	100,0

İncelenen işletmelerin %15'inde 5-15 arası, %29'unda 16-25 arası, %39'unda 26-35 arası, %11'inde 36-45 arası sığıra sahip iken, 46 ve daha fazla sığıra sahip olan üreticilerin oranı %6 olarak bulunmuştur. Sağlıklı durumdaki inek sayılarına bakıldığında %9'luk payla 5-10 arası, %38 ile 11-20 arası, %32'lik payla 21-30 arası, %14'lük payla 31-40 arası sağmal ineği olan işletmeler, %7'lik payla 41'den fazla sağmal ineği olan işletmeler oluşturmaktadır (Çizelge 3).

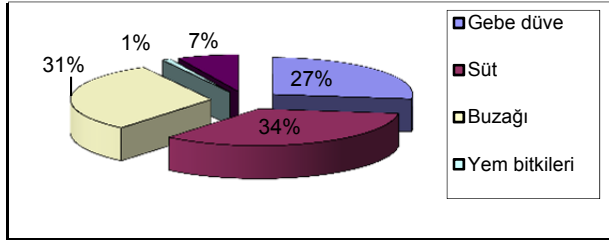
Çizelge 3. İşletmelerin hayvan varlığı ve sağmal inek varlığı

Table 3. Number of attle and milk cows in farms

	Üretici Sayısı	Yüzde
Hayvan Varlığı		
5-15	15	15,0
16-25	29	29,0
26-35	39	39,0
36-45	11	11,0
46 ve üstü	6	6,0
Toplam	100	100,0
Sağmal İnek Varlığı		
5-10	9	9,0
11-20	38	38,0
21-30	32	32,0
31-40	14	14,0
41 ve üstü	7	7,0
Toplam	100	100,0

İşletmelerin desteklemelerden yararlanma durumları

Birlik üyelerinin %34'le en çok süt desteğinden yararlandığı görülmektedir. İkinci sırada %31'lik payla buzağı desteğinden yararlandığını ifade edenler gelmektedir. Bunu, sırasıyla %27'lik payla gebe düve desteğinden yararlananlar, %7'lik payla hastalıktan arı işletme desteğinden yararlanan üyeler, %1'le yem bitkileri desteğinden yararlanan üyeler gelmektedir (Şekil 1). 2013 yılı itibariyle anılan destekler devam etmektedir (DSYMB, 2014).

Şekil 1. En çok yararlanılan desteklemeler
Figure 1. Most commonly utilized supports

Görüşülen üyelerin %26'sı süt desteklemelerini yetersiz bulurken, %49'u yeterli bulmaktadır. %25'lik bir kesim ise bu konuda kararsız kalmıştır. Bu durum süt desteklemelerinin yeterli olduğunu göstermektedir. Küçük işletmeler süt desteklemelerini yetersiz bulurken büyük işletmeler yeterli bulmaktadır (Çizelge 4).

Yaş gruplarına göre süt desteklemelerinin yeterliliği anlamlıdır. Genç üreticiler süt desteklemelerini daha yeterli bulmaktadır (Çizelge 5). Genç ve daha fazla sağmal hayvana sahip olan üreticiler süt desteklemelerini yeterli bulmaktadır.

İncelenen işletmelerin %11'i süt desteklemelerini kesinlikle zamanında aldıklarını ifade ederken, %41'i zamanında aldıklarını,, %23'ü bazen zamanında aldıklarını, %19'u zamanında alamadıklarını, %6'sı ise kesinlikle zamanında alamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlarda süt satış faturalarının getirilme zamanı ve üyelerin erken ödeme beklentisi de etkili olmuştur (Çizelge 6).

Çizelge 4. İşletme gruplarına göre süt desteklemelerinin yeterliliği
Table 4. Adequacy of milk supports according to farm groups

İşletme Grupları	Süt Desteklemelerinin Yeterliliği				
	Kesinlikle Yetersiz	Yetersiz	Kararsız	Yeterli	Kesinlikle Yeterli
5 – 15	7	7	1	0	0
16 – 25	1	5	14	9	0
26 – 35	0	3	7	29	0
36 – 45	0	3	3	5	0
46 +	0	0	0	4	2
Toplam	8	18	25	47	2

Çizelge 5. Yaş gruplarına göre süt desteklemelerinin yeterliliği
Table 5. Adequacy of milk supports according to age groups

Yaş Grupları	Süt desteklemelerinin yeterliliği			Khi kare değeri	Serbestlik	P değeri
	Yetersiz	Bazen	Yeterli			
25 – 55	23	20	32	5,302	2	0,071
56 ve üstü	3	5	17			

*** $\alpha < 0.01$ anlamlı ** $\alpha < 0.05$ anlamlı

Çizelge 6. Süt desteklemelerinin ödeme zamanı
Table 6. Payment dates of milk supports

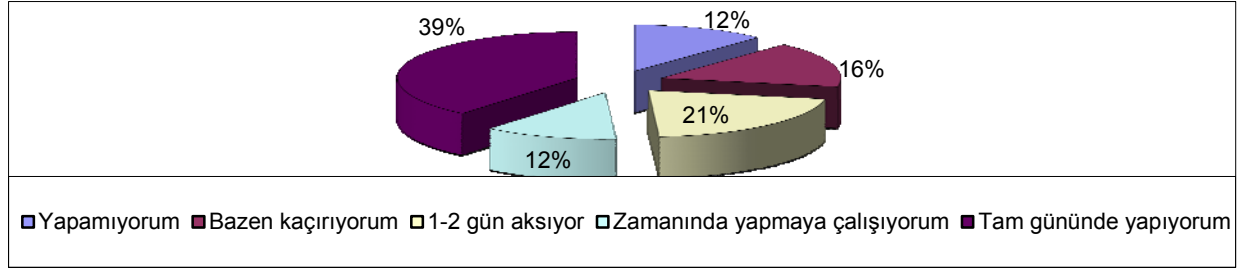
Ödeme Zamanı	Üretici Sayısı	Yüzde
Kesinlikle alamıyoruz	6	6
Alamıyoruz	19	19
Bazen	23	23
Alıyoruz	41	41
Kesinlikle zamanında alıyoruz	11	11
Toplam	100	100

Süt denetimleri ile ilgili olarak, birliğin görevlendirdiği personel tarafından yapılan denetimde, süt denetimi yapılmadığı tespit edilen

üyenin, ilk tespitte o ayki süt desteklemesini alamadığını, ikinci tespitte ise üyelikten çıkarıldığını belirtilmektedir. Bu bilgiler ışığında, görüşülen

üyelerin %39'u süt denetimlerini zamanında yaptıklarını, %21'i 1-2 gün aksattıklarını ifade etmişlerdir. Bunu sırasıyla %16'lık payla bazen

denetimi kaçırdığını, %12'lik payla zamanında yapmaya çalıştığını ve yine %12'lik payla yapamadığını ifade edenler takip etmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. Süt denetimlerinin zamanı
Figure 2. Timing of milk control

Eğitim seviyesi arttıkça denetimlerin zamanında yapıldığı göze çarpmaktadır (Çizelge 7).

Hayvan varlığı gruplarına göre birliğin belirlediği günlerde süt denetimi yapılma durumu anlamlıdır. Daha az hayvana sahip olan üreticiler birliğin belirlediği günlerde süt denetimi yapmadıklarını, daha fazla

hayvana sahip olan üreticiler ise yaptıklarını ifade etmişlerdir (Çizelge 8). Yaş gruplarına göre birliğin belirlediği günlerde süt denetimi yapılması anlamlıdır. Genç üreticilerin önemli bir kısmı (yaklaşık 1/3'ü) süt denetimlerini birliğin belirlediği günlerde yapmamaktadırlar (Çizelge 9).

Çizelge 7. Eğitim gruplarına göre süt denetimleri yapılma durumu
Table 7. Status of milk control according to education groups

Eğitim Grupları	Yapamıyorum	Bazen kaçıyorum	1-2 gün aksiyor	Zamanında yapmaya çalışıyorum	Tam gününde yapıyorum
1-5	0	2	4	0	1
6-8	2	3	4	1	9
9-11	10	11	13	11	25
12-15	0	0	0	0	4
Toplam	12	16	21	12	39

Çizelge 8: Hayvan varlığı gruplarına göre birliğin belirlediği günlerde süt denetimi yapılma durumu
Table 8: Status of milk control in the days determined by association according to number of cattle groups

Hayvan varlığı	Birliğin Belirlediği Günlerde Süt Denetimi Yapılma Durumu	Birliğin Belirlediği Günlerde Süt Denetimi Yapılma Durumu		Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
		Yapmıyorum	Yapıyorum			
5 - 25	Yapmıyorum	41	3	34,205	1	0,000
	Yapıyorum	20	36			

*** $\alpha < 0.001$ anlamlı

Çizelge 9. Yaş gruplarına göre birliğin belirlediği günlerde süt denetimini yapılma durumları
Table 8. Status of milk control in the days determined by association according to age groups

Yaş Grupları	Birliğin Belirlediği Günlerde Süt Denetimi Yapılma Durumu	Birliğin Belirlediği Günlerde Süt Denetimi Yapılma Durumu		Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
		Yapıyorum	Yapmıyorum			
25 - 55	Yapmıyorum	51	24	6,179	1	0,013
	Yapıyorum	10	15			

** $\alpha < 0.05$ anlamlı

Buna göre, eğitim düzeyi yüksek, daha fazla hayvana sahip ve daha yaşlı (deneyimli) üreticilerin süt denetimlerini birliğin belirlediği günlerde yaptıkları

belirlenmiştir (Çizelge 7, Çizelge 8, Çizelge 9).

Hayvan varlığı gruplarına göre birliğin gebe düve alışlarının ekonomik avantajı anlamlıdır. 5- 25 baş arası

hayvana sahip olan küçük üreticiler birlik dışındaki alıcıları avantajlı bulurken, büyük üreticiler birliğin daha avantajlı olduğunu düşünmektedirler (Çizelge 10).

Hayvan varlığı gruplarına göre gebe düve ödemelerinin alınma zamanı anlamlı bulunmuştur. 5-25 baş

hayvana sahip üreticiler gebe düve ödemelerinin geciktiğini, 26 baş ve üstü hayvana sahip üreticiler zamanında aldıklarını ifade etmişlerdir. Büyük üreticiler gebe düve ödemelerinin zamanında yapıldığını, küçük üreticiler ise ödemelerin geciktiğini ifade etmişlerdir (Çizelge 11).

Çizelge 10. Hayvan varlığı gruplarına göre birliğin gebe düve alışlarının ekonomik avantajı

Table 10. Economic advantage of associatoin's pregnant heifers purchase according to number of cattle

Hayvan varlığı	5 – 25	Birliğin Gebe Düve Alışlarının Ekonomik Avantajı		Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
		Diğer Alıcılar Daha Avantajlı	Birlik Daha Avantajlı			
Hayvan varlığı	5 – 25	30	14	17,060	1	0,000
	26 ve üstü	15	41			

** $\alpha < 0.05$ anlamlı

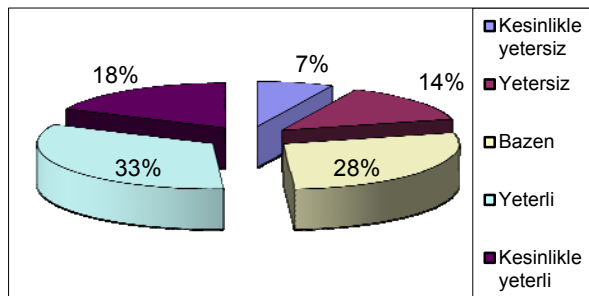
Çizelge 11. Hayvan varlığı gruplarına göre gebe düve ödemelerinin yapılma zamanı

Table 11. Payment dates of pregnant heifers support according to number of cattle

Hayvan varlığı	5 – 25	Gebe Düvelerin Ödemelerinin Yapılma Zamanı		Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
		Gecikiyor	Gecikmiyor			
Hayvan varlığı	5 – 25	29	15	16,824	1	0,000
	26 ve +	14	42			

** $\alpha < 0.05$ anlamlı

Görüşülen üreticilerin %18'i buzağı desteklemelerinin "kesinlikle yeterli" olduğunu, %33'ü "yeterli" olduğunu düşünmektedir. %28'i kararsız kalırken, %14'ü "yetersiz" olduğunu ve %7'si ise "kesinlikle yetersiz" olduğunu düşünmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Buzağı desteklemelerinin yeterliliği

Figure 3. Adequacy of calf supports

Eğitim seviyesi yükseldikçe üreticiler desteklemeleri yeterli bulmaktadır (Çizelge 12).

Çizelge 12. İşletme gruplarına göre buzağı desteklemelerinin ekonomik açıdan yeterliliği

Table 12. Economic adequacy of calf supports according to farm groups

Eğitim Grupları	Kesinlikle yetersiz	Yetersiz	Kararsız	Yeterli	Kesinlikle yeterli
1-5	0	1	1	5	0
6-8	1	4	2	9	3
9-11	6	9	25	19	11
12-15	0	0	0	0	4

Hayvan varlığı gruplarına göre buzağı desteklemelerinin ekonomik açıdan yeterliliği anlamlıdır. Küçük üreticiler desteklemeleri ekonomik açıdan yetersiz bulurken, büyük üreticiler yeterli olduğunu düşünmektedir (Çizelge 13).

Çizelge 13. Hayvan varlığı gruplarına göre buzağı desteklemelerinin ekonomik açıdan yeterliliği

Table 13. Economic adequacy of calf supports according to number of cattle

Hayvan varlığı	5 – 25	Buzağı Desteklemelerinin Ekonomik Açıdan Yeterliliği		Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
		Yetersiz	Yeterli			
Hayvan varlığı	5 – 25	30	14	11,569	1	0,001
	26 ve +	19	37			

*** $\alpha < 0.001$ anlamlı

Aynı şekilde eğitim seviyesi yüksek olan üreticiler buzağı desteklemelerini yeterli bulurken genç

üreticiler yetersiz bulmaktadır (Çizelge 14, Çizelge 15).

Çizelge 14. Eğitim gruplarına göre buzağı desteklemelerinin ekonomik açıdan yeterliliği
Table 14. Economic adequacy of calf supports according to education groups

		Buzağı Desteklemelerinin Ekonomik Açıdan Yeterliliği		Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
		Yetersiz	Yeterli			
Eğitim	1 – 8 yıl	9	17	2,909	1	0,088
	9 yıl ve üstü	40	34			

** $\alpha < 0.10$ anlamlı

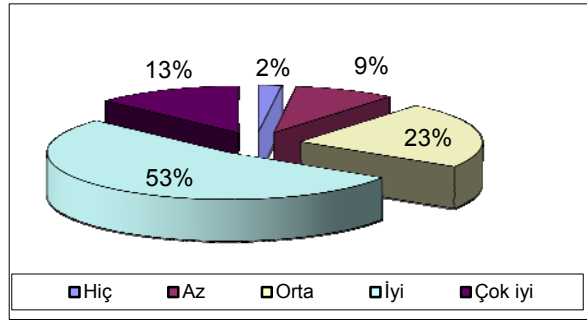
Çizelge 15. Yaş gruplarına göre buzağı desteklemelerinin ekonomik açıdan yeterliliği
Table 15. Economic adequacy of calf supports according to age groups

		Buzağı Desteklemelerinin Ekonomik Açıdan Yeterliliği		Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
		Yetersiz	Yeterli			
Yaş Grupları	25 – 55	43	32	8,337	1	0,004
	56 ve üstü	6	19			

*** $\alpha < 0.01$ anlamlı ** $\alpha < 0.05$ anlamlı

Üreticilerin birliğin ekonomik katkıları konusundaki görüşleri

Görüşülen üreticilerin %53'ü birliğe üye olmanın ekonomik katkısının iyi olduğunu ifade ederken, %2'si hiç ekonomik katkısı olmadığını belirtmiştir (Şekil 4).

Şekil 4. Birliğin ekonomik katkı durumu

Figure 4. Status of economic contribution of association

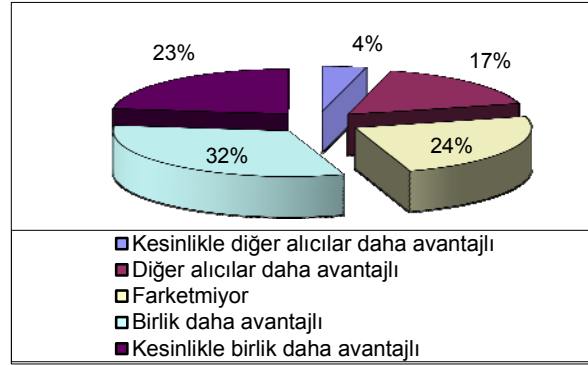
İşletme büyüklüğü, eğitim seviyesi ve sahip olunan hayvan sayısı arttıkça birliğin ekonomik katkısı yeterli bulunmaktadır (Çizelge 16, Çizelge 17, Çizelge 18).

Çizelge 16. İşletme gruplarına göre birliğin ekonomik katkısı
Table 16. Economic contribution of association according to farm groups

İşletme Grupları	Hiç	Az	Orta	İyi	Çok iyi
5 – 15	1	3	11	0	0
16 – 25	1	3	6	19	0
26 – 35	0	2	5	28	4
36 – 45	0	1	1	6	3
46 +	0	0	0	0	6

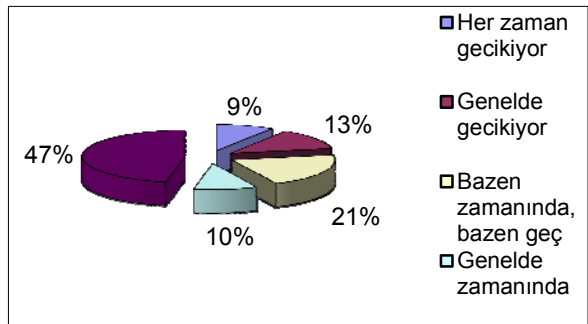
Birliğin, diğer alıcılara göre gebe düve alışlarında daha avantajlı olduğunu düşünenlerin oranı %32 iken,

diğer alıcıların daha avantajlı olduğunu düşünenlerin oranı %4 olarak belirlenmiştir (Şekil 5).

Şekil 5. Birliğin gebe düve alışlarında diğer alıcılara göre avantajı
Figure 5. The advantage of association in buying pregnant heifers compared to the other recipients

Görüşülen üyelerin %47'si gebe düve ödemelerinin tam zamanında yapıldığını ifade ederken %9'u her zaman geciktirildiğini belirtmişlerdir. Burada gebe düve-ri satın alan kurum yada firmaların ödemeleri etkili olmaktadır (Şekil 6).

Şekil 6. Gebe Düve Desteğinin Ödenme Zamanı
Table 6. Payment dates of pregnant heifers support

Çizelge 17. Eğitim gruplarına göre birliğin ekonomik katkısı

Table 17. Economic contribution of association according to education groups

		Birliğin Ekonomik Katkısı				Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
		Çok az	Orta	İyi	Çok iyi			
Eğitim	1 – 8 yıl	6	8	9	3	7,879	3	0,049
	9 yıl ve üstü	5	15	44	10			

** $\alpha < 0.05$ anlamlı

Çizelge 18. Hayvan varlığı gruplarına göre birliğin ekonomik katkısı

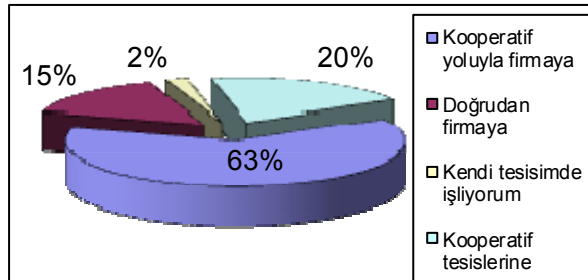
Table 18. Economic contribution of association according to number of cattle

		Birliğin Ekonomik Katkısı				Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
		Çok az	Orta	İyi	Çok iyi			
Hayvan varlığı	5-25	8	17	19	0	23,680	3	0,000
	26 ve +	3	6	34	13			

*** $\alpha < 0.001$ anlamlı

Üreticilerin ürünlerini pazarlama ve fiyat konusundaki görüşleri

Elde edilen sütün pazarlandığı yerlere bakıldığında, en büyük payı süt kooperatifi yoluyla firmalara sattığını ifade eden %63'lük kısım elde etmiştir. Sonra sırasıyla %20'lik payla kooperatiflerin işleme tesislerine, %15'lik payla doğrudan firmaya satan üyeler oluşturmaktadır. Üyelerin %2'lik kısmı elde ettikleri sütü kendi tesislerinde işlemektedir (Şekil 7).

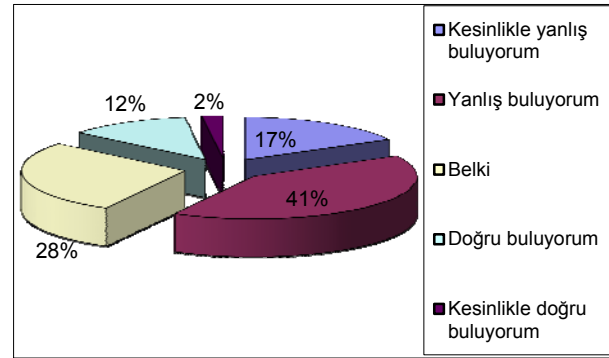

Şekil 7. Yetiştiricilerin sütü pazarladıkları yerler

Figure 7. Places where cattle breeders sell their milk

Görüşülen üyelerin %41'i süt fiyatlarının belirlenmesinde kullanılan yöntemi yanlış bulmakta ve bunun büyük firmaların baskısı, çıkar çevrelerinin etkisi ve sütü ucuza almak isteyen firmaların isteği doğrultusunda oluşturulduğunu düşünmektedirler. Sonra sırasıyla %28'lik kısım yöntemin belki doğru olabileceğini, %17'lik kısım kesinlikle yanlış bulduklarını, %12'lik kısım doğru bulunduğunu, %2'lik kısım ise kesinlikle doğru bulduklarını ifade etmişlerdir (Şekil 8).

Küçük işletmeler sütü kooperatif yoluyla satarken, işletmeler büyüdükçe sütü ya kendi tesislerinde işleyerek ya da doğrudan firmaya satış yoluyla pazarlamaktadırlar.

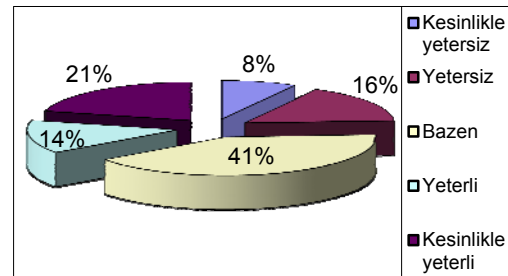

Şekil 8. Süt fiyatlarının belirlenmesi

Figure 8. Determination of milk prices

Üreticilerin birliğin faaliyetleri hakkında görüşleri

Görüşülen üyelerin %21'lik kısmı birliğin yayım çalışmalarını kesinlikle yeterli bulurken, %41'i kısmen yeterli, %8'i kesinlikle yetersiz bulmaktadır. Bu durum birlik yayım personelinin yetiştiriciye ulaşma sıklığına ve yetiştiricilerin sorularını yanıtlayabilme durumlarına göre değişmektedir (Şekil 9).

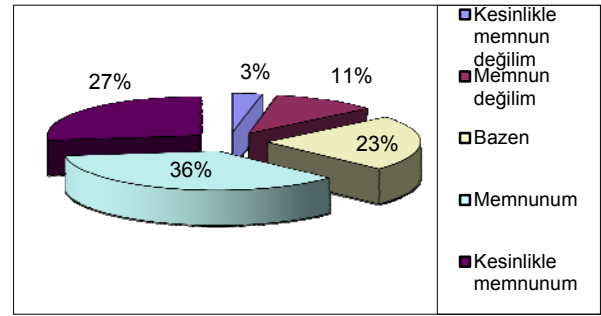

Şekil 9. Birliğin yayım çalışmalarının yeterliliği

Figure 9. Adequacy of association's extension efforts

İşletme büyüklüğü arttıkça birliğin yayım çalışmalarından memnuniyet durumlarının arttığı görülmüştür. Birliğin genel faaliyetleri hakkında düşüncelere bakıldığında üyelerin %63'ünün faaliyetlerden memnun kaldığı, %23'ünün kararsız olduğu, %14'ünün ise memnun kalmadığı belirlenmiştir (Şekil 10).

Sahip olunan hayvan sayısı ve işletme büyüklüğü arttıkça birliğin yayım çalışmalarından ve faaliyetlerinden memnuniyet artmaktadır(Çizelge 19, Çizelge 20).

Şekil 10. Birliğin genel faaliyetleri
Figure 10. General activities of Association

Çizelge 19. Hayvan varlığı gruplarına göre birliğin yayım çalışmalarından memnuniyet
Table 19. Respondent Satisfaction for association's extension efforts according to the number of cattle

Hayvan varlığı	Biriğin Yayım Çalışmalarından Memnuniyet	Yetersiz	Kararsız	Yeterli	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
5 – 25	19	20	5	24,968	2	0,000	
	5	21	30				

** $\alpha < 0.05$ anlamlı

Çizelge 20. Hayvan varlığı gruplarına göre birliğin faaliyetlerinden memnuniyet
Table 20. Respondent Satisfaction for association's activities according to the number of cattle

Hayvan varlığı	Biriğin Faaliyetlerinden Memnuniyet	Memnun değilim	Memnunum	Khi kare değeri	Serbestlik derecesi	P değeri
5 – 25	28	16	23,915	1	0,000	
	9	47				

** $\alpha < 0.05$ anlamlı

SONUÇ ve ÖNERİLER

Tarım sektöründe işletmelerin varlıklarını sürdürbilmeleri için tarımsal üretimden alınacak payın büyüklüğü önem kazanmaya başlamıştır. Bunun başlıca yolu da; kırsal alanda yaşayan çiftçilerin ve köylülerin örgütlenmesinden geçmektedir. Tarım ve kırsal alanda yaşayanlar için örgütlenme; mevcut sosyal yapı içinde birlikte karar alma ve sorumluluk bilincine sahip olarak insan kaynakları ve fiziki imkanları birleştirerek ortak tutum-davranış ve alışkanlıkların geliştirilmesine olanak sağlayan bir yapılanma olarak tanımlanmaktadır.

Tarım kesiminde örgütlenmenin temel amacı; kırsal kesimde yaşayan bireylerin sosyal, kültürel ve ekonomik refah düzeylerini arttırmak ve sürdürülebilir kılmak amacıyla karşılaştıkları sorunları güçlerini birleştirerek ortak hareket ederek çözmeleri veya çözümünü sağlamalarıdır.

Bu amaç doğrultusunda; çiftçi örgütlenmeleri şekillenmekte, yasalar çerçevesinde verilen imkanlar

ölçüsünde üye ve ortaklarına hizmet sunmaktadırlar (IRFO,2008).

Üretici örgütleri, demokratik ve özerk yapıları, üreticilerin değişik ihtiyaçlarına cevap verebilmeleri nedeniyle dünya'da olduğu gibi ülkemizde de tarımsal kalkınmada yararlı bir araç olarak önemli rol oynamaktadır.

Türkiye'nin AB'ne giriş sürecinde hayvancılıkta örgütlenme ile beklediği olası gelişmeler olarak, hayvanların kayıt altına alınması, hayvan kaçakçılığının önlenmesi, Veteriner hizmetleri altyapısının iyileştirilmesi, salgın hastalıkların kontrolü, hayvansal ürünlerde kalite ve hijyen, pazar fiyatları istikrarı ve işletme ölçeklerinin iyileştirilmesi, geleneksel üretim yapan aile işletmelerinde azalma olarak sıralanmaktadır (Genç, 2013).

Edirne Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği üyeleri değerlendirildiğinde, en çok faydalanılan desteğin süt desteği olduğu, bunu buzağı desteği ve gebe düve desteğinin izlediği belirlenmiştir. Süt desteğini yeterli

bulanların genç ve daha fazla sağmal hayvana sahip olan üreticiler olduğu belirlenmiştir. Gebe düve alımlarında, birliği ekonomik olarak daha avantajlı bulanların daha fazla hayvana sahip yetiştiriciler olduğu saptanmıştır. Buzağı desteklerini yeterli bulan üreticilerin eğitim seviyesinin yüksek, deneyimli ve daha fazla hayvana sahip olan yetiştiriciler olduğu belirlenmiştir. İşletme büyüklüğü, eğitim seviyesi ve sahip olunan hayvan sayısı arttıkça birliğin ekonomik katkısını yeterli bulan yetiştiricilerin oranı artmaktadır. Birliğe üye olan yetiştiricilerin sütü büyük oranda kooperatifler yoluyla pazarladığı ve süt fiyatlarının belirlenmesinde kullanılan yöntemi yanlış bulduğu

belirlenmiştir. Sahip olunan hayvan sayısı ve işletme büyüklüğü arttıkça birliğin yayım çalışmalarından ve faaliyetlerinden memnuniyetin arttığı ve bu durumun birlik yayım personelinin yetiştiriciye ulaşma sıklığı, sorunlarına çözüm bulabilme durumlarına göre değiştiği gözlenmiştir.

Sonuç olarak, Birliklerin üye sayısının nicelik ve nitelik olarak artırılması, bunun için yetiştiricilerdeki vergi korkusunun giderilmesi, yayım çalışmalarının iyileştirilmesi ve devletin birlik üyesi olmaya özendirme için üretim-pazarlamada üretici lehine düzenlemeler yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Çetin, H., 1997. Damızlık Sığır Yetiştiriciliğinde Yeniden Yapılanmanın ve Örgütlenmenin Önemi, Hayvancılıkta Örgütlenme Sorunları Sempozyumu, s:115-125, 27-28 Kasım, İzmir.
- Çıkın, A., Mercan, M., Kızıldağ, N., 1997. Hayvancılık Sektöründe Kooperatiflerin İşlevleri ve Sorunları, Hayvancılıkta Örgütlenme Sorunları Sempozyumu 27-28 Kasım, İzmir
- Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği, 2014. Mevzuat ve Desteklemeler, www.dsymb.org, Erişim:15.04.2014.
- Genç, L., 2013. Son On Yılda Hayvansal Üretim Gelişimi ve Tarımın Finansmanı, Tarım Bayramı Etkinlikleri, 10 Ocak 2013, İzmir
- IRFO, 2008. Kapasite Geliştirme Programı Eğitim Seti Başvuru Notları, Tarım ve Köyü İşleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü Yayınları, Aralık 2008, Ankara.
- Kaymakçı, M. 2000. Türkiye Hayvancılığının Başlıca Sorunları ve Çözüm Yolları, Türk Tarımında 2010 Yılı Hedefleri Sempozyumu, 21-23 Şubat, İzmir.
- Kumlu, S., 2000. Hayvancılık Örgütleri, Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği Yayınları, Yayın No:2, Ankara.
- Pekel, E., Ünal, A., 1997. Türkiye Süt Sığırcılığının Geliştirilmesinde Damızlık Hayvan Yetiştiricileri Birliklerinin Rolü, Hayvancılıkta Örgütlenme Sorunları Sempozyumu, s:126-133, 27-28 Kasım, İzmir.
- Saçlı, Y., 2007. AB'ye Uyum Sürecinde Hayvancılık Sektörünün Dönüşüm İhtiyacı, DPT Uzmanlık Tezleri, Yayın No: 2707, Ankara.
- TUIK, 2013. Seçilmiş Göstergelerle Edirne 2012, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Eylül 2013 Ankara.